

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1909. Andra Kammaren. N:o 11.

Onsdagen den 10 februari.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarebetyg:

Ledamoten af Riksdagens Andra Kammare Sven Linders är af sjukdom (böld) förhindrad att deltaga i riksdagsarbetet.
Stockholm den 7 februari 1909.

Nils Bellander.
Leg. läk.

§ 2.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning konstitutionsutskottets memorial n:o 1, med uppgift å hvilande förslag till ändringar i grundlagarna.

Det under *punkten 1) bland de från riksdagen år 1907 hvilande förslagen* upptagna förslaget antogs af kammaren.

Vidare föredrogos *de från riksdagen år 1908 hvilande förslagen.*

De i *första, andra och tredje punkterna* upptagna förslagen blefvo af kammaren antagna.

Ang. rubb-
ning af kvar-
stad och in-
dragning af
skriffter i för-
svarsfientlig
riktning.

Efter föredragning af det under *fjärde punkten* upptagna förslaget angående ändrad lydelse af § 4 mom. 9 och § 5 mom. 10 tryckfrihetsförordningen äfvensom till införande i förstnämnda paragraf af tillagda mom. 13 och 14 begärdes ordet af:

Herr Eriksson i Grängesberg, som anförde: Herr talman! Med anledning af den i dag förut förda debatten och med hänvisning till den debatt, som fördes vid nu föredragna förslagens antagande till hvilande i fjol, skall jag be att få yrka afslag på detsamma.

Herr Jansson i Djursåtra: Jag ber för min del att få yrka bifall till det föreliggande förslaget.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gaf propositioner dels på antagande af det i förevarande punkt upptagna förslaget och dels på förkastande af detsamma; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren antager det från riksdagen år 1908 hvilande förslaget angående ändrad lydelse af 4 § 9:o och 5 § 10:o tryckfrihetsförordningen äfvensom till införande i förstnämnda paragraf af tillagda mom. 13:o och 14:o, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren förkastat berörda förslag.

Omröstningen visade 146 ja och 60 nej; och hade alltså förslaget af kammaren antagits.

Det under *punkten* 5) upptagna förslaget antogs af kammaren.

Ang. pro-
portionella
val till
Riksdagens
utskott.

Häruppå föredrogs det under *punkten* 7) upptagna förslaget angående ändrad lydelse af § 53 regeringsformen samt §§ 37, 38, 45, 50, 75 och 78 riksdagsordningen; och yttrade därvid:

Herr Kobb: Herr talman, mina herrar! Det grundlagsförslag, som nu föreligger till slutligt afgörande, är ett försök till en lösning af en fråga, som länge sysselsatt åtminstone vän-

stern inom denna kammare, nämligen frågan om en såvidt möjligt rättvis fördelning af utskottsplatserna partierna emellan. Tider ha funnits äfven i denna kammare, då minoriteten sett sig fullständigt utesluten från deltagande i utskottsarbetet. Men dessa tider hafva gått — vi hoppas för alltid. Sedan vänstergrupperna tillsammans hafva nått majoritet, som de haft under de sista åren, så har denna majoritet aldrig missbrukat sin ställning vid utskottsvalen, och jag är öfvertygad om, att den uppfattning, som härvidlag i kammaren gjort sig gällande, nu så genomträngt den allmänna meningen, att hädanefter detta alltid skall blifva fallet, hvilket parti eller hvilka partier, som än i denna kammare komma att utgöra majoritet.

Om sålunda i denna kammare känslan för majoritetens ansvar i förening med känslan af minoritetens rätt till representation vunnit allmänt erkännande, så har den hittills icke varit synbar i Första Kammaren, och det är väl framför allt önskan att äfven se en minoritet i en kommande Första Kammare representerad inom utskotten, som gifvit anledning till det nu föreliggande förslaget. Lösningen af frågan vore synnerligen enkel, om kamrarna valde skilda utskott; det vore då den naturligaste sak i världen att tillämpa en enkel, proportionell valmetod på utskottsvalen. Men lösningen ställer sig vida svårare, saken blir mycket mera invecklad, när det som hos oss gäller gemensamma utskott för båda kamrarna, däraf dessa välja hälften hvar. Det är klart, att ingen proportionell valmetod i världen kan åstadkomma mer än att åt hvardera utskottshalfvan ge en sådan sammansättning, som motsvarar partifördelningen i hvardera kammaren.

Då emellertid den rösträttsreform, som kammaren nyss definitivt antagit, just går ut på att bereda hvarje mera betydande parti bland valmännen representation i båda kamrarna, så måste man hädanefter, då man talar om den representation, ett parti äger inom utskotten, taga hänsyn icke blott till dess representation i denna kammare, utan till dess representation i båda kamrarna tillsammans. Framför allt gäller detta vid sådana tillfällen, då kamrarna, såsom vid utskottsvalen, verka gemensamt, således vid gemensam votering och vid dessa utskottsval. Med siffror har det påvisats, att oaktadt en ganska betydande utsträckning af rösträtten och på samma gång nedsättning uti den kommunala röstskalan det likväl kan inträffa, att vid det ena tillfället, då båda kamrarna verka gemensamt, eller vid gemensam votering, ett parti bland valmännen, uppgående ända till inemot $\frac{2}{3}$, befinner sig i minoritet. Detta visar således uppenbart, huru fortfarande de förmögnare klasserna i vårt land ha afgörande inflytande på beskattningen.

Ännu tydligare framträder missförhållandet i fördelningen af utskottsplatserna enligt nu hvilande grundlagsförslag, då en

Ang. proportionella val till Riksdagens utskott.
(Forts.)

Ang. proportionella val till Riksdagens utskott.
(Forts.)

proportionell valmetod skall tillämpas på hvardera utskottshalfvan. Om nämligen partifördelningen inom Andra Kammaren ganska nära motsvarar partifördelningen bland valmännen, så är ju detta alldeles icke fallet med partifördelningen i Första Kammaren. Den kommer i alla händelser att förryckas af den ännu existerande fyrskalan. Det har ju i den utredning, som medföljer det nyss antagna regeringsförslaget, framhållits, att den så kallade jämviktsgränsen ligger vid 14,5 på landsbygden och vid 16,1 i städerna. Detta betyder, såsom klart och utförligt ådagalagts, att ett parti, bestående endast af 15 procent utaf valmännen, kan vid valen till Första Kammaren uppväga alla de öfrigas röster och således äfven efter de proportionella valens införande besätta hälften af Första Kammaren.

Det kan måhända vara af intresse att meddela några siffror, hvilka lätt kunna beräknas ur den utredning, som åtföljer regeringsförslaget. Antaga vi sålunda, att det gäller ett parti, bestående af $\frac{1}{3}$ af valmännen, hur stor representation skall detta parti få inom Riksdagen? Jo, i denna kammare skall representationen bli $\frac{1}{3}$, men inom Första Kammaren är det lätt att se af dessa sifferberäkningar, att representationen kan växla mellan $\frac{3}{4}$ och $\frac{1}{10}$. Således, om nu Första Kammarens utskottshalfva skulle väljas proportionellt, kunde antalet utskottsplatser, som detta parti på $\frac{1}{3}$ besatte, växla mellan 9 och 1. Detta gäller om Första Kammarens utskottshalfva. Läger man därtill de 4 röster, som partiet bör äga inom Andra Kammarens utskottshalfva, så skulle variationen i antalet representanter för partiet inom utskottet bli 13—5. På samma sätt kan man beräkna, att för ett parti, som utgör $\frac{1}{2}$ af valmännen, motsvarande siffror ställa sig sålunda, att det kan besätta kanske ända till 85 procent af Första Kammarens medlemsantal, men antalet kan också sjunka till 15 procent. Motsvarande siffror beträffande representationen i utskott skulle enligt samma beräkning bli 10—2 i Första Kammar-halfvan och i hela utskottet 16—8. När det kan bli en så stor växling i ett partis representation utslutande på grund af förmögenhetsförhållandena inom valmanskåren, kan man näppeligen påstå, att den lösning af frågan, som föreligger i det hvilande förslaget, kan betecknas som en rättvis lösning. Den tjänar blott till att ytterligare markera, i hur hög grad de förmögnare samhällsklasserna äro genom författningen gynnade på de andras bekostnad. Då de förra tydligen söka sin representation företrädesvis inom Första Kammaren, innebär detta en förskjutning i maktförhållandet inom utskotten till Första Kammarens förmån, och en sådan tror jag knappast, att någon inom denna kammare skulle vilja vara med om.

I sin motion, n:o 237 vid 1908 års riksdag, påpekade herr Lindhagen detta missförhållande i fördelningen af utskotts-

platserna enligt den då framlagda regeringspropositionen, och han påyrkade åtgärder, som i någon mån skulle afhjälpa denna olägenhet. Han föreslog, att kamrarna icke längre skulle välja hvardera hälften af de gemensamma utskotten, utan att antalet representanter för kamrarna skulle förhålla sig som dessas ledamotsantal, det vill säga som 230 till 150 eller ungefär som 3 till 2. Om sålunda ett utskott räknade 12 medlemmar från Andra Kammaren, skulle antalet från Första Kammaren vara 8.

Herr Lindhagens motion vann icke Riksdagens bifall, men öfvertygade om betydelsen och vikten af de missförhållanden, han påpekat, ha ett antal medlemmar af denna kammare förenat sig med herr Lindhagen i en motion i samma syfte till innevarande års Riksdag. Konstitutionsutskottet har icke ansett sig kunna behandla denna motion i sammanhang med det hvilande rösträttsförslaget, men för åtskilliga af kammarens medlemmar torde kanske motionen vara bekant, då den nu föreligger i tryck. Vi ha sökt påvisa, att herr Lindhagens idé innebär ett stort steg fram mot en rättvisare fördelning af utskottsplatserna kamrarna emellan, men vi ha tillika påvisat, att de missförhållanden, han i sin motion framhållit, äro så stora, att äfven med en sådan reduktion af Första Kammar-platserna inom de gemensamma utskotten likväl under exceptionella förhållanden ett parti kunde få högst afsevärdt större antal platser, än det i öfverensstämmelse med rättvisa borde besitta, det vill säga i förhållande till sitt antal.

I grunden innebär herr Lindhagens förslag, som man lätt kan finna, om man närmare genomtänker detsamma, att ett parti af samma numeriska styrka i denna kammare och i Första Kam-maren skall ha rätt till samma representation inom utskotten. Jag har nyss framhållit, att man, sedan det nya rösträttsförslaget blifvit antaget, måste räkna med, att de i denna kammare uppträdande större partierna ha representanter äfven i Första Kam-maren, och att man följaktligen måste räkna med partiernas representation inom Riksdagen i dess helhet. Det är lätt att se, att herr Lindhagens förslag står i full öfverensstämmelse med denna princip. Den lösning af svårigheten, som han gifvit, bestod däruti, att i grundlagen skulle fixeras antalet ledamöter, som hvardera kammaren hade att tillsätta i utskotten. I vår motion har framställts en annan lösning af frågan, som står i nära öfverensstämmelse med förhållandena vid andra tillfällen, då kamrarna samverka, nämligen vid de gemensamma voterin-garna. Vi ha i motionen framhållit, att, om de gemensamma utskottsvalen anställas på samma sätt som en gemensam vötering, det vill säga att rösterna från båda kamrarna sammanräknas, och sedan resultatet beräknas genom en proportionell valmetod, man helt naturligt äfven då får en representation inom utskotten i förhållande till kamrarnas respektive styrka.

*Ang. pro-
portionella
val till
Riksdagens
utskott.
(Forts.)*

*Ang. proportionella
val till
Riksdagens
utskott.*
(Forts.)

Nu har, då denna tanke framkom i och genom herr Lindhagens motion, på många håll framhåfts, att den skulle innebära ett brott emot den likställighet kamrarna emellan, som i grundlagen är uttalad. Ja, det är möjligt, men herrarna torde betänka, att likställigheten kamrarna emellan redan är bruten just vid den gemensamma voteringen.

Jag tror, att det är lätt för ledamöterna i denna kammare att föreställa sig, hvilken inverkan det skulle ha på den gemensamma voteringen, om Första Kammarens medlemsantal vore lika stort som Andra Kammarens. Jag tror, att den millionrullning, som ägt rum, då skulle tagit mycket starkare fart. När man ser redan i det ursprungliga förslaget till representationsreform, som ju antogs år 1865, att representanterna i Första kammaren bestämdes till lägre antal än i Andra, så får man ovillkorligen det intrycket, att redan för grundlagsstiftarne måste ha föresväfvat tanken på denna alltför starka ställning, som vid de gemensamma voteringarna skulle ha gifvits åt förmögenheten inom vårt land, om antalet representanter inom kamrarna varit lika.

Hvad vi åsyfta är att minska detta förmögenhetens inflytande äfven på utskottsvalen och ställa det i full paritet med det inflytande, som för närvarande utöfvas af förmögenheten vid de gemensamma voteringarna. Jag tror knappast, att det höfves mig som nykomling i denna kammare att påminna om den betydelse, som majoriteten i ett utskott kan ha för afgörandet af en fråga. Det är alldeles tydligt, att det yrkande, som kommer från utskottsmajoriteten, skall på kammaren utöfva ett betydligt starkare inflytande än det, som kommer fram i form af reservation mot utskottets beslut.

Men, säger man, om kammaren icke antager det hvilande grundlagsförslaget, står man på samma punkt som förut, vi stå alltid inför denna svårighet att finna en rättvis fördelning af utskottsplatserna, och är det då sannolikt, att, om detta förslag icke nu antages, Första Kammaren skall vara beredd på att taga något annat? Ja, jag tror, att man vid bedömandet af denna fråga måste taga hänsyn till de förändrade förhållanden, som i och genom rösträttsförslagets antagande komma att inträda för Första Kammarens del. Denna är nu en ganska homogen representation för förmögenheten i vårt land. Den kommer dock i en framtid att få innesluta ett mer eller mindre afsevärdt antal representanter äfven för de så kallade lägre eller de fattigare samhällsklasserna. Tror då någon, att den majoritet, som i framtiden kommer att finnas i Första Kammaren, skall ställa sig lika afvisande mot minoritetens anspråk, mot minoritetens rätt inom denna kammare? Nej, jag tror det icke, jag tror, att den majoritet, som nu finnes i Första Kammaren, skall ha mycket stora skäl att önska en representation för minoriteten i denna kam-

mare, så att den vid en uppgörelse kamrarna emellan skall vara beredd att gå oss till mötes, då en sådan uppgörelse fordras. Det ligger således i majoritetens i denna kammare hand att genom en uppgörelse med majoriteten i Första Kammaren åvägbringa en sådan fördelning af utskottsplatserna äfven under nuvarande förhållanden, att minoriteterna, såväl i denna kammare som i Första Kammaren, bli i utskotten behörigen företrädda.

Då, som jag tror mig ha visat, det nu hvilande grundlagsförslaget långt ifrån att med säkerhet åstadkomma en rättvis fördelning af utskottsplatserna tvärtom innebär en förskjutning från nuvarande jämviktsförhållanden kamrarna emellan till Första Kammarens förmån på denna kammares bekostnad, och då vidare ett antagande af det föreliggande förslaget skulle innebära ett lagfästande af påvisade missförhållanden, hvilka det nu alltid står denna kammare öppet att afhjälpa, så yrkar jag, herr talman, afslag å det hvilande förslaget.

Herrar *Jansson* i Edsbäcken och *Lundström* instämde häruti.

Herr Nilsson i Malmö: Herr talman, mina herrar! Jag skall korteligen tillkännagifva å mina meningsfränders, socialdemokraternas, såväl som å egna vägnar, att vi ansluta oss till tankegången i den af herr Kobb med flera väckta motion, och att vi följaktligen komma att rösta afslag på det föreliggande, sedan fjolåret hvilande grundlagsändringsförslaget. Naturligtvis ha vi, principiellt taget, ingenting att invända mot proportionella utskottsval i och för sig. Tvärtom erkänna vi, att vid tillsättande af Riksdagens utskott såväl som dess nämnder den proportionella valmetoden är allra mest på sin plats. Men det sätt, som regeringen och 1908 års Riksdag valt för att lösa denna viktiga fråga, kunna vi icke biträda. Det föreliggande förslaget är nämligen sådant, att det i den praktiska tillämpningen kommer att gynna det förmögna fåtalets politik på bekostnad af det sämre situerade flertalets intressen. I vårt tvåkammerssystem med dess fyrkvalda Första Kammare blir, såsom herr Kobb utvecklat i sin motion, den proportionella så kallade rättvisan väsentligen illusorisk; och tillämpad på utskottsvalen, såsom Riksdagen beslöt i fjol, visar sig den proportionella metodens rättvisa däri, att den ger den stackars betryckta Första Kammaren ett kantänka välbehöfvt privilegium att topprida den andra, i det att den fastslår Första Kammarpolitikens öfvervägande inflytande på sammansättningen och därmed på ledningen af Riksdagens gemensamma utskott. Jag skall icke bry mig om att repetera bevisföringen för denna vår mening. Herr Lindhagen bestod argumenteringen i fjol, herr Kobb har bestått den i år, och jag tillåter mig att hänvisa till den.

För egen del skall jag blott markera, att den orättvisa och den

Ang. proportionella
val till
Riksdagens
utskott.
(Forts.)

orimlighet, som de på en graderad fyrskala hvilande proportionella valen i allmänhet och de proportionella utskottsvalen i synnerhet medföra, i afsevärd grad ökas genom de för småfolket oförmånliga öfvergångsbestämmelserna i den nu för andra gången af Riksdagen beslutade rösträttsreformen. Medan nämligen den proportionella metoden genast kommer att i sin fulla utsträckning tillämpas på valen till Riksdagens Andra Kammare och sålunda tillförsäkra det förmögna mindretalet en stor och fulltalig representation i denna samma Andra Kammare, så dröjer det däremot nära ett helt decennium härefter, innan den reformerade kommunala rösträttskalan och delvis den proportionella valmetoden komma att tillämpas i sin fulla utsträckning i fråga om valen till Första Kammaren. Första Kammaren får genast och omedelbart sitt *stora* annex i Riksdagens Andra Kammare, men den andra får icke sitt *lilla* annex i den Första förrän om nära 10 år. Denna omständighet kommer naturligtvis ytterligare att förrycka utskottsvalen och göra utskotten till organ för högerpolitiken, för så vidt förslaget antages i den form, hvori det här föreligger.

Jag har någon gång hört det resonemanget: Hvad gör det egentligen, om vi ha majoritet eller minoritet i utskotten? Hvad gör det egentligen, om vår mening kommer under kamrarnes behandling i form af ett utskottsbetänkande eller i form af en reservation? Andra Kammarens vänster är ju sedan gammalt van vid att samla sig kring reservationen. Men detta resonemang är naturligtvis fullkomligt oriktigt icke blott i och för sig, utan äfven i följd däraf, att utskotten icke allenast utgöra utredande institutioner. Deras befogenhet går såsom bekant längre. Utskotten — eller vissa af dem — äga själfva motionsrätt, men en sådan rätt är icke tillmätt utskottsminoriteten. Och denna rätt får, misstänker jag, en ökad betydelse, sedan de nya reglerna och den nya arbetsfördelningen inom utskotten komma att tillämpas. Konstitutionsutskottet särskildt äger därjämte den viktiga funktionen att granska regeringens förvaltning, dess gärningar och åtgöranden. Det är naturligtvis icke likgiltigt, huruvida en högerregering alltid kan glädja sig öfver att äga ett konstitutionsutskott, som håller den om ryggen, eller om en eventuell vänsterregering alltid skall vara nödgad att räkna med ett konstitutionsutskott, som söker efter tillfällen att komma den till lifs. Det är som bekant utskottets majoritet, som vid dechargebehandlingen har befogenhet att göra anmärkningar mot regeringens sätt att sköta sig, åtminstone sådana anmärkningar, som falla under talmannens proposition, men en dylik rätt åtnjuter icke minoriteten. Och enligt det föreliggande förslaget skulle vänstern alltid få nöja sig med en minoritet i utskottet.

Herr talman, på grund af de synpunkter, jag här anført, jämte hela denna bevisföring, som den föregående talaren pre-

sterade, och då jag anser det vara orimligt, att denna på den privilegierade rösträttsgrundvalen hvilande kammare skulle föreskrifva den blifvande allmänna rösträttens kammare, huru den och Riksdagen i sin helhet lämpligen skall ordna denna angelägenhet, vill jag ansluta mig till den föregående talarens hemställan och således yrka afslag på det föreliggande förslaget.

Ang. proportionella val till Riksdagens utskott.
(Forts.)

I detta anförande instämde herrar *Lindhagen, Branting, Tengdahl, Lindley, Åberg, Wallin, Persson* i Stockholm, *Lindblad, Strömberg, Forssell, Berg* i Munkfors, *Rundgren, Larsson* i Västerås och *Carlsson* i Malmberget.

Friherre Bonde: Herr talman, mina herrar! Då denna kammare den 27 maj sistlidet år, en härlig vårmorgon vid tvåtiden, företog detta ärende till behandling, var det efter en mer än vanlig normalarbetsdag, under hvilken man diskuterat maximalarbetstiden. Det var icke underligt då, att beslutet denna gång, liksom så ofta, fattades i trötthetens tecken. Detta viktiga förslag ägnades knappast någon behandling här i denna kammare. Och jag måste erkänna, att jag själf, ehuru jag då var upptagen såsom reservant mot utskottets förslag, icke begärde ordet för att försvara min reservation, något, som den tiden på dygnet, såsom man kan fatta, icke tjänat till någonting.

Det är grundlagsfrågors öde att, ehuru omgärdade af grundlagens särskilda hägn, ofta blifva behandlade på det sättet. För att ett definitivt beslut i sådana frågor skall fattas, måste det, som vi veta, ske två gånger och andra gången efter företagna nyval till Andra Kammaren. Men just detta grundlagens hägn medför emellertid, att grundlagsfrågorna understundom icke få en så uttömmande behandling, som de borde få. Man tänker första gången, då de äro före: det betyder ej så mycket, om man antager förslaget såsom hvilande, man får ju det tillbaka än en gång, och då kan man ju ägna detsamma en noggrannare granskning. Och andra gången, då det sedermera återkommer, resonerar man som så: eftersom det en gång blifvit gilladt, har det väl blifvit grundligt behandladt, och därför behöfver man nu ej däråt ägna den någon vidare uppmärksamhet. På det sättet kan det alltid hända, att just frågor, som äro för statskicket af den allra största betydelse, behandlas med den minsta noggrannhet. Och detta är för visso särskildt förhållandet med den nu föreliggande frågan, som bland andra såsom hvilande anmäles uti detta konstitutionsutskottets memorial.

Men det förslag till ändring i riksdagsordningen, som innehålles i det nu föredragna momentet, är ganska kortfattadt. Hela det system, som däruti blott antydes, står att finna i den särskilda stadga om val till utskott, som utan vidare villkorligt godkändes i den tidiga morgontimmen vid förra årets riksdag, som då

*Ang. proportionella
val till
Riksdagens
utskott.*
(Forts.)

åtföljde utskottets förslag. Men i år har icke någon af de nyvalda, utan att rannsaka häfderna, varit i tillfälle att få reda på hvad det är man beslutat genom att antaga grundlagsändringen. Jag vågar nästan tro, att det var ganska många, som ej däråt ägnade någon uppmärksamhet i fjol, och jag vågar med ännu större säkerhet påstå, att det i år är ännu flera, måhända de allra flesta, som icke hafva tagit kännedom därom eller veta hvar de skola få reda på den. Det är emellertid denna stadga, som är det hufvudsakligaste, då däruti bestämmes sättet för verkställandet af dessa proportionella val. Jag behöfver väl icke här klargöra min ställning till den proportionella valmetoden i allmänhet, den torde vara kammaren tämligen väl bekant. Nu utmärker sig naturligtvis denna stadga genom ett liknande system, som den Phragméniska doktrinen har framalstrat vid åstadkommande af proportionella val till Riksdagens kamrar.

Då detta nu befunnits vara höjden af proportionell visdom, har regeringen åtnöjt sig med, då den förra året framlade sitt ifrågavarande förslag, endast härvidlag tillämpa samma grunder. Huruvida valet af denna proportionella metod är lika lyckligt i detta fall som vid val till kamrarna, därom vill jag ej yttra mig; mig synes dess förtjänster i båda fallen lika tvifvelaktiga. Nog måste det emellertid förefalla föga konsekvent, att, när man dekretarar de proportionella valens nödvändighet vid utskottens tillsättande, detta system ej skall komma till tillämpning vid andra val inom Riksdagen, såsom val af statsrevisorer eller de olika nämnder, som Riksdagen har att tillsätta. Nej, statsrevisorerna skola fortfarande såsom förut väljas genom majoritetsval. Och på samma sätt skall förrättas val af delegerade för utseende af Riksdagens justitieombudsman, val af valmän för utseende af riksbanks- och riksgäldsfullmäktige samt af opinionsnämnd och andra valnämnder. Det är endast utskottet och de s. k. deputerade eller det sekreta utskottet, som skola väljas enligt den proportionella valmetoden. Jag vill nu icke gå tillbaka till denna för många förborgade stadga, men där förekomma, som sagdt, många egenheter.

Bland annat förekommer den bestämmelsen, att icke något namn på en lista får strykas, och att således inom hvarje parti eller grupp den af förtroendemännen uppgjorda listan oförändrad måste tagas och således på förhand ordningen såväl mellan de ordinarie ledamöterna som mellan uppsatta suppleanterna skall vara bestämd. Det kan förefalla som sammanräkningen härigenom borde förenklas. Men den proportionella valmetoden fordrar, som vi veta, i allmänhet vissa aritmetiska förutsättningar, så att det nog i alla fall kan hända, att det ändock blir tämligen kinkigt för de män, som sitta framme vid talmansbordet, att utföra räkningen och få den korrekt.

Då vi helt visst sväfva i fullkomlig okunnighet om, huru

denna nya metod kommer att verka, hade det till äfventyrs ej skadat, om man fått tillfälle göra en försöksmobilisering i år, ifall tid därtill förefunnits. Vid förra riksdagen förekom betänkandet, som jag redan framhållit, till behandling i kammaren först den 27 maj kl. 2 på natten — och då hade man ju ingen tid till vidare pröfning.

En sådan mobilisering vore naturligtvis omöjlig beträffande valen till Riksdagen, men här inom kammaren skulle det lätt hafva kunnat anordnas ett proportionellt utskottsval, och då kunde hvar och en fått döma, huru ett sådant val efter de föreslagna grunderna skulle te sig.

Här har af föregående talare framhållits, hvad följderna af införandet af proportionella utskottsval med kamrarnas nuvarande och äfven med förmodade blifvande sammansättning och ställning till hvarandra skulle blifva, då nämligen Första Kammaren med sitt mindre antal ledamöter fortfarande kommer att inom utskotten hafva samma betydelse som Andra Kammaren med sitt flertal, och att, äfven om partierna inom de olika kamrarna blifva proportionellt representerade, de i alla fall i de båda kamrarna, äfven med deras blifvande sammansättning, komme att hafva så fullkomligt olika karaktär.

Man må hafva hvilken åsikt som helst om lämpligheten eller icke af detta valsystem, så förefaller det dock något egendomligt, att man nu för den kommande nya Riksdagen, sammansatt efter de grunder, hvilka i dag på förmiddagen under jubel här hafva beslutats, skulle bestämma, huru utskottsvalen skola verkställas. Det synes mig dock riktigare och lämpligare, att vi åt denna för oss ännu alldeles obekanta Riksdag öfverlämnade att själf beställa om sitt hus, att själf få välja sättet för sina utskottsval. Att så göra borde väl ej vara så omöjligt, då man antager — man har kanske visserligen icke något skäl att antaga det, men det känns liksom ligga i luften — att de nu valda riksdagsmännen icke skola komma att sitta perioden ut, utan att Riksdagen skall blifva upplöst före periodens utgång för att efter nya val till båda kamrarna åter sammanträda. Och om nu Riksdagen — hvilket riksdagsordningen också förutsätter — uppskjuter afgörandet af denna fråga till sista riksdagen i perioden, eller 1911, är det således antagligt, att det skulle blifva en Riksdag, vald efter den nya metoden, som då kommer att sitta till doms öfver detta förslag och besluta, om den vill antaga det eller icke. Detta finner jag vara det lämpligaste, och därför vill jag nu yrka, att frågans afgörande uppskjutes till dess.

Nu kommer helt visst någon med den invändningen: hvad skall det tjäna till? Första Kammaren har redan fattat sitt beslut; Första Kammaren har godkänt det hvilande förslaget. Om vi nu fatta beslut om att uppskjuta frågan, är det bara ett hugg i luften, som icke kommer att medföra något praktiskt resultat.

Ang. proportionella val till Riksdagens utskott.
(Forts.)

Ang. proportionella
val till
Riksdagens
utskott.
(Forts.)

Det är möjligt, kanske troligt, att konstitutionsutskottet härvidlag anser sig icke kunna göra någonting annat, då olika beslut inkommit från båda kamrarna, än att anmoda Andra Kammaren att fatta beslut, vare sig ja eller nej. Dock synes mig den tanken icke vara alldeles omöjlig, att konstitutionsutskottet skulle, då den ena kammaren beslutat att uppskjuta frågan och således icke fattat definitivt beslut, uppmana den andra kammaren, det vill säga här Första Kammaren, att med frånträdande af sitt beslut, biträda detta uppskofsyrkande, och i så fall skulle inträffa, hvad grundlagen förutsätter kunna ske, nämligen att båda kamrarna besluta att uppskjuta frågans definitiva afgörande till 1911. Sedermera fordras visserligen grundlagsenligt äfven Kungl. Maj:ts sanktion af ett sådant uppskjutande; men detta bör väl Kungl. Maj:t ej med fog kunna vägra, och för att om möjligt vinna detta mål, så ber jag att få yrka uppskof.

Jag vill emellertid frambålla, att om, såsom möjligt och kanhända troligt är, konstitutionsutskottet ej anser den af mig antydda sammanjämkningsen utförbar, utan inkommer till kammaren med en anmaning att fatta definitivt beslut, så har man i alla fall fått sig några dagars respittid för att tänka på saken och kanske under denna tid kunnat anordna denna lilla försöksmobilisering, som jag nyss omnämnde, nämligen att på ett enskildt sammanträde företaga ett profval och få kännedom om hvad det är fråga om, något, som de flesta i denna kammare säkerligen icke hafva någon aning om.

Det är af dessa skäl, som jag i frågans nuvarande läge anser det vara rätt och lämpligt, att denna frågas afgörande uppskjutes till 1911, eller sista riksdagen i perioden, och det är därför jag yrkar, herr talman, att Andra Kammaren för sin del måtte besluta att uppskjuta afgörandet af nu föreliggande grundlagsförslag till sista riksdagen i perioden eller till 1911.

Med friherre Bonde förenade sig herrar *Schotte, Beckman, Röing, Crafoord, Bogren, Kronlund, Starbäck, Jansson* i Krakerud, *Jonsson* i Gumboda, *Wavrinsky, Stårner, Karlsson* i Fjäl, *Lindgren* i Skog, *Hedström, Edén* och *Cervin*.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Albert Petersson: Herr talman, mina herrar! Jag kan icke neka till, att det förefaller mig ganska öfverraskande, att i denna kammare nu reses motstånd mot införandet af proportionella val till utskott, då kammaren nyss beslutat att på de proportionella valens grund bygga den folkrepresentation, som hädanefter skall föra Sveriges folks talan.

Det är så mycket mera förvånande, som förut, då det varit tal om denna sak, Andra Kammaren upprepade gånger uttalat sig för införandet af nu ifrågakvarande anordning, och detta utan

afseende därpå, om representationen komme att väljas efter liknande grunder eller icke.

De skäl, som tala för utskottens bildande genom proportionella val, hafva under föregående diskussioner varit fullständigt anförda. Jag ber att få återgifva dem i största korthet, sådana de för mig tett sig vid granskning af konstitutionsutskottets i dessa ärenden afgifna betänkanden.

Utgångspunkten är naturligtvis utskottens uppgift och befogenhet. Denna åter är först och främst att allsidigt — och således äfven opartiskt — utreda de ärenden, som föreligga och skola af Riksdagens kamrar behandlas. Utskotten hafva vidare såsom en allmän uppgift att utjämna föreliggande meningsskiljaktigheter mellan partierna och att i vissa fall sammanjämka kamrarnas stridande beslut. Däremot hafva de *icke*, utom i några få undantagsfall, hvilka blifvit berörda af en föregående talare och till hvilka jag skall i ett senare sammanhang återkomma, någon beslutanderätt, utan afgörandet ligger hos kamrarna, och där har majoriteten tillfälle att antaga, hvilket möjligen föreliggande förslag, som den finner för godt. Ur denna utskottens väsentliga uppgift synes mig följa såsom ett enkelt korollarium, att ju fullständigare de olika meningsriktningarna varda inom utskottet representerade och ju skarpare åsikterna där få bryta sig mot hvarandra, desto bättre och desto klarare blir det material, som sedan föreligger inför kamrarna, när de hafva att fatta sitt beslut. Det har ju också, såsom en föregående talare så starkt framhöll, äfven under nuvarande förhållanden ansetts såsom en parlamentarisk plikt för majoriteten i kammaren att inom utskottet bereda minoriteterna säte och stämma. De föregående talarna hafva ej heller ifrågasatt annat, än att minoriteterna fortfarande skulle blifva med majoritetens goda vilja bibehållna vid denna rätt. Men — och här citerar jag 1905 års konstitutionsutskott — någon garanti att så alltid skall ske finnes icke, utan en ändring kan, såsom erfarenheten från en icke alltför aflägsen tid gifver vid handen, tänkas komma att inträda, när en sådan fråga står på dagordningen, i hvilken partiernas motsättning skarpast gör sig gällande. Och härtill vill jag lägga ett skäl, som jag icke tror, att någon föregående talare kommit öfver. Det är, att har en minoritet rätt att representeras i ett utskott, så bör den också hafva rätt att själf bestämma de personer, som skola representera densamma inom utskottet, så att den icke därutinnan skall vara beroende af majoritetens nåd. Men detta kan icke vinnas på annat sätt än genom proportionella val. Konstitutionsutskottet 1905 likaväl som 1908 har förklarat, att det finner »såväl rättvisa som billighet tala för att valen till utskott ske proportionellt».

Nu har här kastats in ett alldeles nytt uppslag i denna fråga. Skall det blifva proportionella val till utskotten — säger

Ang. proportionella val till Riksdagens utskott.
(Forts.)

Ang. proportionella
val till
Riksdagens
utskott.
(Forts.)

man — så skall proportionaliteten också sträcka sig därhän, att hvardera kammarens antal ledamöter i utskotten bestämmas efter kammarens ledamotsantal, det vill säga denna kammare bör proportionsvis få så många flera ledamöter i utskotten, som den är talrikare än Första Kammaren. Denna fråga var uppe, såsom herrarne veta, vid 1908 års riksdag genom en då väckt motion. Konstitutionsutskottet afvisade emellertid förslaget med den anmärkning, att en sådan anordning skulle innefatta en bestämd afvikelse från den princip om båda kamrarnas likställighet, som är i vår statsrätt fastslagen. Ja, så är det också. Så länge denna princip står kvar, kräver den, att de båda kamrarna hafva lika antal ledamöter i ett utskott.

Och samma princip kräver, att detta äfven skall vara fallet i de händelser, då — såsom förut är af en talare vidrördt — utskotten i vissa fall hafva en beslutande befogenhet, vid hvars utöfning majoriteten inom utskottet kan hafva en bestämmande betydelse.

Men jag vill tillägga en sak. Detta nya inlägg har, såvidt jag förstår, bra litet att göra med hvad det nu är fråga om. Ty nu gäller det, på hvad sätt, med de förestående grundlagsändringarna, hvardera kammaren skall utse de ledamöter, som den har att skicka till utskotten. Således exempelvis, om Andra Kammaren skall utse de ledamöter, den har att skicka till lagutskottet, proportionellt, så att minoriteten där blir representerad af den person, som minoriteten vill hafva, eller om majoriteten skall skicka till utskottet *alla* dess ledamöter och af minoritetens män den, som majoriteten finner lämplig. På den frågan synes mig icke inverka, om kammaren har att skicka till lagutskottet åtta ledamöter eller tio, under det att Första Kammaren utser i förra fallet åtta och i senare fallet sex ledamöter. Denna senare fråga, med hvilken styrka hvardera kammaren skall representeras i utskotten, kan och bör tagas upp oberoende af den nu föreliggande och icke sammanblandas med *det*, som det nu egentligen är fråga om, nämligen *huru* hvarje kammares utskotts-kontingent skall för dess del sammansättas.

Här har framställts yrkande om uppskof till 1911 med detta förslags antagande. Hvad det uppskofvet skulle tjäna till har jag svårt att förstå. Om det *då* bli önskvärdt, att minoriteten får rätt, lagstadgad rätt, att göra sig gällande, så lär det väl vara lika önskvärdt *nu*. Och är det behöfligt, öfver hufvud taget, att minoriteterna få rätten sig tillförsäkrad att få sin mening företrädd i utskotten genom de personer, de själfva vilja ha, så föreligger det behofvet sannerligen äfven i närvarande ögonblick.

Jag antydde först, att det föreföll mig egendomligt, att just i denna kammare ett sådant uppskofsyrkande skulle framställas. Jag vill i detta hänseende erinra något om historiken till denna fråga. Den skall blifva mycket kort. Redan 1878 upptogs denna

fråga i kammaren genom en af herr Rydin då väckt motion. 1896 motionerade herr Palme om samma sak. 1897 motionerade herr Nydal. 1902 upptogs frågan af herr Ernst Carlson. Det var då tal om att införa den Andréeska metoden; och det proportionella valsättet skulle användas, ifall en tiondedel af kammarens ledamöter så påfordrade. Konstitutionsutskottet afstyrkte då och Första Kammaren afslog, men Andra Kammaren antog en reservation, som åsyftade sådana ändringar i riksdagsordningen, att proportionella val skulle användas vid tillsättande af utskott, om en femtedel af kammarens ledamöter det begärde. Så kom 1904 års riksdag. Då togs frågan åter upp, och denna kammare antog äfven denna gång, mot konstitutionsutskottets utlåtande, ett af sina reservanter i utskottet framställt förslag, som gick ut på, att proportionella utskottsval skulle äga rum väsentligen i öfverensstämmelse med det förslag, som förelåg i en motion af herr Ericsson i Vallsta. Så kom 1905. Då togs frågan upp i båda kamrarna, här genom motion af herrar Biesert och Ericsson i Vallsta samt i Första Kammaren genom motion, tror jag, af herr Enhörning. Då ställde sig konstitutionsutskottet mera välvilligt mot förslaget, och inom utskottet utarbetades till och med förslag till proportionell valmetod. Jag vill i detta hänseende erinra om en mycket uppmärksam samt i mångt och mycket förtjänstfull valmetod, som, efter hvad uppgifvits, skulle kunna till sitt ursprung föras tillbaka till dåvarande ledamoten af denna kammare, herr David Bergström. Utskottet ville emellertid då icke inlåta sig på metodfrågan, och därför resulterade det hela i ett skrifvelseförslag, som sedermera antogs och som fått sitt uttryck i Riksdagens skrifvelse af den 19 maj 1905, däri Riksdagen har begärt Kungl. Maj:ts förslag i det ämne, som nu föreligger.

Af en talare har gjorts anmärkning mot metoden, som han icke finner bra. Härpå torde jag icke närmare behöfva inlåta mig, eftersom han icke vidare har preciserat sina anmärkningar. Han vidrörde dock den saken, att namn icke skulle få strykas på utskottslista. Om jag icke alltför mycket missminner mig, fanns *den* bestämmelsen icke i Kungl. Maj:ts förslag, utan tillkom på förslag här inom Riksdagen för att förenkla själfva valförrättningen. Metoden är densamma, som användes för de stora valen, och säkerligen så enkel, att, sedan man en gång kommit till erfarenhet och vana vid dess användning, utskottsvalen med densamma komma att gå på kortare tid, än hvad för närvarande är fallet.

Med hänsyn till hvad som förut förekommit, speciellt i denna kammare; med hänsyn till den obestriddliga rättvisa, som ligger däri, att en minoritet inom en parlamentarisk församling också blir representerad i de utskott, som hafva att förbereda ärendena; och representerad af den eller de personer, som minori-

Ang. proportionella val till Riksdagens utskott.
(Forts.)

Ang. proportionella
val till
Riksdagens
utskott.
(Forts.)

teten själf bestämmer; med hänsyn till att det nya kraf, som nu förts fram i debatten, direkt står i strid med den i gällande grundlag uttalade grundsatsen om likställighet mellan kamrarna — och för öfrigt innefattar ett ämne, som bör få sin särskilda behandling — med hänsyn till alla dessa förhållanden vågar jag uttala min förhoppning, att Andra Kammaren skall bifalla det nu hvilande grundlagsförslaget.

Herr Schotte: Herr talman, mina herrar! Det har af herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet med synnerlig styrka framhållits, att här i denna kammare stora sympatier förut funnits för det proportionella valsättet till utskotten; och han fann det synnerligen egendomligt, om kammaren nu skulle resa något motstånd mot det föreliggande grundlagsförslaget. Det torde dock vara uppenbart, att grundlagen just genom sin föreskrift, att grundlagsändringar skola antagas först sedan kamrarna hafva sammanträdt efter nya val, afsett, att det bör vara den nyvalda kammarens både rättighet och skyldighet att pröfva saken i och för sig, oberoende af huru frågan har behandlats af den kammare, som gått.

Jag föreställer mig också, att det uttalandet icke här bör lämnas oemotsagdt, att en kammare skulle vara så att säga tvungen att taga ett grundlagsförslag, som en föregående kammare accepterat.

Jag ber vidare att få rätta en missuppfattning, som åtminstone delvis syntes framgå af herr justitieministerns yttrande, när han så starkt betonade, att det skulle vara nödvändigt att hafva proportionella val till utskotten därför, att minoriteterna skulle få insätta de namn, som de själfva ville. Det har dock vid flera af de underhandlingar, som skett, och i allmänhet vid de utskottsval, som ägt rum, varit fallet, att minoriteterna fått insätta just de personer, som de själfva önskat. Åtminstone har så varit regel.

Jag förstår mycket väl — och jag tror, att det icke är många i denna kammare, som icke förstå det — att herr Kobbs motion, hur mycket jag än sympatiserar med densamma, är en framtids-tanke, hvars förverkligande vi länge få vänta på. Jag tror heller icke, att det är *den* motionen, som utgör den enda, kanske ej ens den hufvudsakliga anledningen, hvarför så många önska, att föreliggande grundlagsförslag icke nu skall afgöras. Skälet härtill är närmast den omständigheten, att man finner det lämpligast och principiellt riktigast, att proportionellt valsätt till utskotten också kombineras med och först träder i kraft och kommer att gälla samtidigt med att kamrarna blifva proportionellt sammansatta efter den nya ordningen. Det är *där*, som tyngdpunkten af motståndet synes mig ligga, icke i någon för-

hoppning i det blå i fråga om genomdrifvandet af herr Kobbs motion redan nu.

Jag tror för min del icke, att, oaktadt Första Kammaren skall hafva fattat sitt beslut i saken, det är någonting så oriktigt, att denna kammare bifaller uppskofsyrkandet. Jag ber därför att få förena mig med friherre Bonde i hans yrkande, dock med det tillägg, att Andra Kammaren samtidigt besluter att inbjuda Första Kammaren att fatta ett med Andra Kammarens lika lydande beslut.

Ang. proportionella val till Riksdagens utskott.
(Forts.)

Herr Kobb: Herr talman! Jag skall be att få instämman med herr Schotte i hans yrkande om uppskof.

Herr Nilsson i Malmö: Under förhandenvarande omständigheter skall jag, herr talman, också taga tillbaka mitt yrkande och instämman i det af friherre Bonde väckta förslaget.

Herr *Branting* förenade sig med herr Nilsson i Malmö.

Herr Jansson i Djursåtra: Herr talman! Jag kan för min del icke finna att här föreligger någon rimlig anledning till ett sådant uppskof af frågan, som nu är föreslaget. Andra Kammaren har ju som bekant för sin del flera gånger åstundat ett sådant valsätt vid tillsättandet af utskotten, och att nu sammankoppla denna fråga med en annan fråga, sådan som den af herr Kobb väckta, är väl ändå hvarken lämpligt eller rätt, man må ha för öfrigt hvilka åsikter som helst, huruvida proportionellt valsätt är lämpligt eller icke — därom vill jag icke heller yttra mig. Men då Riksdagen förra året beslutat att använda proportionella val till utskotten, kan jag icke förstå, att det är skäl att nu frångå det beslutet, isynnerhet som Riksdagen förut i dag antagit det stora rösträttsförslaget, som ju förutsätter det proportionella valsättet.

När det nu emellertid endast gäller proportionella val till utskotten, så säga några af de herrar, som här förut haft ordet, att de knappast tro, att riksdagsmännen själfva här i kamrarna kunna reda sig med det proportionella valsättet; men jag vill då fråga: är det rim och reson af oss att mena, att folket på landsbygden bör kunna reda sig med detta valsätt vid riksdagsmannavalen, därvid vallagens omkring 60 paragrafer skola följas, under det vi riksdagsmän anse det vara nästan omöjligt att själfva använda en vallag med endast 6 paragrafer vid utskottsvalen? Jag kan icke förstå ett sådant resonemang.

Hvad herr Kobbs motion beträffar, så ligger den ju för närvarande och hvilar i konstitutionsutskottet; och jag förmodar, att herr Kobb kan hysa glad förhoppning om, att utskottet i sinom tid kommer att behandla hans förslag åtminstone med välvilja.

Ang. proportionella
val till
Riksdagens
utskott.
(Forts.)

Vi kunna ju till och med tänka oss, att utskottet finner motionen vara af så gagnande och värdefull beskaffenhet, att utskottet bifaller detta herr Kobbs förslag.

Då det således icke, efter min mening, finnes något giltigt skäl för ett sådant uppskof som det här föreslagna, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till det föreliggande grundlagsförslaget.

Friherre Bonde: Jag vill endast be att få meddela, att jag ej har något att invända mot det af herr Schotte till mitt yrkande gjorda tillägget, hvilket jag således anser mig kunna biträda.

Herr Lindley: Då herr August Nilsson ändrat sitt afslagsyrkande till ett uppskofsyrkande, så ber jag för min del endast att få instämma med honom och yrka bifall till detta hans uppskofsyrkande.

Häruti instämde herrar *Lindhagen, Tengdahl, Åberg, Wallin, Persson* i Stockholm, *Lindblad, Rundgren, Berg* i Munkfors, *Forssell, Strömberg* och *Carlsson* i Malmberget.

Herr vice talmannen: Herr talman, mina herrar! Jag måste för det första beträffande det här gjorda uppskofsyrkandet säga, att jag för min del icke kan förstå, hvartill ett uppskof egentligen skall kunna tjäna. Det är ju nämligen uppenbart så, att frågan om ett uppskof beträffande ett hvilande grundlagsförslag är en sak för sig, alldeles skild från sakfrågan. Ifall man tänker sig, att den ena kammaren beslutar ett uppskof till t. ex. riksdagen 1910 och den andra kammaren beslutar ett uppskof till riksdagen 1911, så skulle två sådana beslut kunna sammanjämkas. Men hur det skulle kunna vara möjligt att sammanjämka den ena kammarens beslut om uppskof med den andra kammarens beslut i sak, det är för mig ofattbart. Då den ena kammaren har fattat sitt beslut i saken, tror jag icke, att den kammaren grundlagsenligt kan ändra det eller upprifva det under riksdagen. Vid ett föregående tillfälle, då den ena kammaren fattade beslut om uppskof rörande hvilande grundlagsändring och medkammaren fattade beslut i sak, blef också följden den, att konstitutionsutskottet skickade tillbaka ärendet till den kammare, som hade beslutit uppskofvet, och den fick besluta på nytt i själfva saken. Jag måste således säga, att jag icke kan ansluta mig till yrkandet om uppskof. Det synes mig, att det endast och allenast skulle vara att onödigtvis förskaffa kammaren en öfverläggning till i denna fråga.

Beträffande själfva saken, så finner jag väl, att jag därvidlag står på en annan ståndpunkt än flera högt aktade meningsfränder, hvilkas åsikter jag vanligen med mycken glädje brukar sluta mig

till, men, om jag också kan fullkomligt äfven i detta fall värdera åtskilliga af de skäl och grunder, som de ha anfört för sin ståndpunkt, så kan jag dock icke vid betraktande af de olika synpunkter, som här böra göra sig gällande, komma till annat resultat, än att, likaväl som jag en gång har tillstyrkt detta förslag, jag allt fortfarande anser öfvervägande skäl tala för, att förslaget nu bör definitivt antagas.

Jag vill då först, beträffande den af herr Kobb m. fl. väckta motionen, säga, att grundtanken i densamma synes mig i mycket tilltalande, och jag vill också erinra om, att jag vid förra årets riksdag inom utskottet gaf min röst åt herr Lindhagens då väckta motion. Då det emellertid var uppenbart, att det icke fanns den allra ringaste utsikt att drifva den ståndpunkten igenom, slöt jag mig till den kungl. propositionen med vissa af utskottet föreslagna förändringar.

Jag tror också, att man uteslutande bör se saken såsom ett val emellan antingen att vidblifva den ordning, som nu råder i afseende å utskottens tillsättning, eller också att antaga det hvilande förslaget, ty, såsom här redan har blifvit anmärkt, herr Kobbs m. fl. motion innehåller en god tanke, men tanken är dock näppeligen mera än en framtidstanke. Naturligtvis finns det då åtskilligt riktigt, synes det mig, i de synpunkter, som här ha framförts, för att hellre vidblifva den nuvarande ordningen än att antaga det hvilande förslaget, men jag tror likväl, att man kanske har förbisett en och annan talande och viktig synpunkt. Man synes knappast sätta något värde på att i grundlagen inrymma en bestämd rätt för den mera moderata minoritet, som kan finnas uti medkammaren, att i utskotten insätta representanter. Jag kan icke vara med om detta underkännande utaf värdet med en sådan anordning. Jag måste säga, att jag har erfarenhet af, att det icke blott är betydelsefullt, att en sådan, låt vara liten, moderat minoritet från Första Kammaren får plats i ett utskott, utan jag vill gå så långt, att detta ofta är af mycket mera värde, än att ett större antal ledamöter af viss färg ifrån Andra Kammaren där finnes. Första Kammarens öfverläggningar ha ofta nog en — jag säger detta utan att på något sätt förolämpa medkammaren — ofantligt enformig karaktär, ty ofta nog äro alla talare så godt som ense utom i obetydliga nyanser. Detta lär väl, såvidt jag förstår, i många fall komma sig däraf, att den kammarens majoritet sedan långa tider har varit så kompakt och öfvat ett, om jag så får säga, betryckande — jag vill icke säga förtryckande — inflytande på dem, som kunna ha en afvikande åsikt i frågan. Men denna diskussionens enformighet har, såsom erfarenheten visat, icke så litet brutits, när en och annan från Första Kammarens mera moderata sida kommit in i utskott och där fattat en åsikt, som sedan skall försvaras i kammaren, och jag vågar påstå, att detta förhållande

Ang. proportionella val till Riksdagens utskott.
(Forts.)

Ang. proportionella
val till
Riksdagens
utskott.
(Forts.)

ofta nog kan vara bra mycket mera värdefullt, än det i själfva verket är att ha en mera enfärgad majoritet från Andra Kamraren.

Det är nog också så, att ifall det hvilande förslaget icke antages, kan det komma att förflyta en ganska lång tid, under hvilken den hittills varande ordningen kommer att bestå. Vi kunna alls icke veta något därom, men om så är, då lära alla förhållanden och omständigheter kunna förändras rätt mycket, förhållanden, som törhända för närvarande ganska mycket inverka på åtskilliga af de talare, som här uppträdt.

Det politiska lifvet har ganska betydande växlingar, och den, som i dag befinner sig i ett till numerären talrikt parti, kan måhända efter ett antal år befinna sig i ett mycket mindre parti. För alla partier måste det väl således vara af synnerligen stort värde att äga ett grundlagsstadgande, som ovillkorligen och utan prut ger dem rätt att efter sitt antal få in åtminstone någon eller några representanter i hvarje utskott. Jag har redan sagt, att jag mycket väl kan fatta, att man här företräder en motsatt åsikt, men man må ju kanske erkänna, att det icke är så underligt, att jag för min del kommer att gifva min röst åt detta hvilande förslag, då jag alltid varit intresserad af tanken på proportionella val till Riksdagens utskott, någonting som jag icke på något sätt från början sammanställt med proportionella val till Riksdagens kamrar.

Herr friherre Bonde gjorde här en och annan anmärkning, hvilka, såsom han själf mycket riktigt sade, han borde ha gjort, då detta förslag var före för ett år sedan. Jag undrar emellertid, ifall den af friherre Bonde gjorda anmärkningen, att dessa proportionella val icke gå tillräckligt långt, egentligen kan ifrån hans synpunkt vara så synnerligen talande. Han säger, att här föreligger allenast förslag om proportionella val till utskotten, men icke till Riksdagens nämnder. Men för den, som öfver hufvud taget är så rädd för proportionella val som friherre Bonde, borde det väl snarare vara en förmån att först få försöka dem vid val af utskott, innan man utsträcker dem äfven till val af nämnder.

Jag skall nu icke vidare ingå på denna fråga. Jag vill endast sluta med att säga, att liksom jag anslöt mig till tanken om proportionella val till utskotten, då jag tillhörde denna kamrars minsta parti, vill jag fortfarande göra det, då jag tillhör dess största.

Jag yrkar således bifall till det föreliggande förslaget.

I detta yttrande instämde herrar *Karlsson* i Göteborg, *Ericsson* i Vallsta, *Petrén*, *Ström* i Transtrand, *Sandström*, *Olsson* i Älfvalsåsen, *Vennersten*, *Nilson* i Örebro, *Forsberg*, *af Callerholm* och *Söderberg* i Hobbörn.

Härefter yttrade herr talmannen: Med anledning af det yrkande, som här framkommit, att frågan skulle uppskjutas till år 1911 och Första Kammaren inbjudas att biträda ett sådant beslut, finner jag mig skyldig meddela, att af ett nu från Första Kammaren inkommet protokollsutdrag framgår, att Första Kammaren redan fattat beslut i saken, hvadan ett beslut i öfverensstämmelse med det väckta yrkandet icke kommer att lända till något resultat.

Ang. proportionella val till Riksdagens utskott.
(Forts.)

Herr Kobb, som nu erhöll ordet, yttrade: Då jag af de ord, som herr talmannen nyss yttrade, kan förstå, att det icke kan framställas någon proposition på yrkandet om uppskof, ber jag att få vidhålla mitt yrkande om afslag af det hvilande grundlagsförslaget.

Häruppå anförde herr talmannen: Jag ber att få rätta en missuppfattning, som å flera håll gjort sig gällande, nämligen att jag med mina ord nyss velat säga, att proposition icke skulle komma att framställas å uppskofsyrkandet. Jag har endast velat påpeka, att ett beslut i öfverensstämmelse med ett sådant yrkande icke kommer att ha någon påföljd.

Herr talmannen gaf härefter ordet åt

Herr Starbäck: Jag får verkligen säga, att jag här icke kan återhålla en liten reflektion med afseende å denna fråga. Det förvånar mig att höra här framställas en anmodan till herr Kobb att vara tacksam och belåten öfver, att hans förslag i sinom tid skall komma att behandlas inom konstitutionsutskottet. Jag har ju visserligen ingen anledning att här föra herr Kobbs talan, men jag vill dock säga, att detta, att han skulle vara tacksam för hvad som är konstitutionsutskottets absoluta skyldighet, är för mig någonting fullkomligt nytt.

För öfrigt har här uttalats, äfven af herr vice talmannen, att i herr Kobbs motion ligger en vacker framtidstanke. Herr vice talmannen gaf densamma sitt erkännande, och han skulle måhända ha velat uttala sig mera om denna fråga, om han icke i likhet med en annan medlem af konstitutionsutskottet hade den uppfattningen, att den föreliggande frågan icke behöfde på något sätt sammankopplas med herr Kobbs motion, utan att den kunde afgöras nu och herr Kobbs motion sedan, när den kommer fram. Såsom varande en framtidstanke torde väl dess öde för närvarande vara afgjort.

Men jag undrar dock, om man icke skulle kunna ställa den frågan till sig: Om nu kammaren godkänner det hvilande grundlagsförslaget, inverkar icke detta i någon som helst mån på det öde, som herr Kobbs motion skall komma att få? Jag tror, att

*Ang. proportionella
val till
Riksdagens
utskott.*
(Forts.)

det gör det. Jag tror, att om kammaren nu icke godkänner förslaget, utan bifaller vare sig uppskofsyrkandet eller yrkandet på rent afslag, har därmed, under förutsättning att kammaren, därest frågan uppskjutes, slutligen afslår förslaget och detsamma sålunda faller, den framtidstanke, som ligger i herr Kobbs motion vunnit ett kraftigt stöd.

Jag kan ingalunda, herr talman, på något sätt i en längre passus här erinra om proportionalismens öde i Riksdagen med afseende å den politiska rösträtten, men det var väl ändå för många, särskildt uti medkammaren, en ganska smärtsam stund, då de ändtligen måste besluta sig för att gifva sin röst åt den framtidstanken: proportionella val till Riksdagens båda kamrar. Om icke Andra Kammaren så segt vidhållit sitt motstånd mot det först framlagda förslaget om proportionell valmetod, hvilket förslag ju gick ut på införande af proportionella val enbart till Andra Kammaren, hade denna lilla framtidstanke nog alltjämt varit en framtidstanke och det nyss grundlagsfästade rösträttsförslaget ingalunda varit så pass demokratiskt, som det nu är.

För mig ställer sig frågan på det sättet: om det är en rik innebörd uti herr Kobbs motion, på hvad sätt skall jag lämpligen kunna stödja densamma? Genom att nu antaga ett förslag till proportionella utskottsval med en alldeles gifven favör för Första Kammaren? Eller skall jag säga nej till detta förslag? Svaret är för mig alldeles gifvet: jag röstar nej. Om vi nämligen det göra, tror jag, att Första Kammaren, en gång skall gå med på denna framtidstanke, och den rycker därigenom verkligheten mycket närmare än den gör, om vi rösta för bifall till det hvilande förslaget.

Jag ber således att här få instämma i det yrkande, som framställts af herr Schotte.

Herr von Schéele: Herr talman! Af de förberedande öfverläggningar, som uti denna fråga ägt rum inom det nationella framstegspartiet, hvilket jag har äran tillhöra, har såsom resultat framgått, att partiet ville ställa sig på den ståndpunkten, att det föreliggande grundlagsförslaget borde accepteras. De skäl, hvarpå vi grunda denna vår enhälliga mening, äro trenne.

Det första skälet är, att saken icke kan nekas vara i sig själf rättvis, och då icke några ööfvervinneliga eller ens några större svårigheter öfver hufvud finnas för dess genomförande, anse vi, att rättvisan bör ha sin gång ju förr dess hellre.

Det andra, som för oss varit bestämmande, är det af alla gifna erkännandet, att en fullständigare och mer mångsidig utredning bör tillförsäkras hvarje riksdagsfråga därigenom, att man betryggar dess behandling inom vederbörligt utskott från skilda synpunkter.

Vårt tredje skäl slutligen har varit det, att under förutsätt-

ning — såsom vi antagit, nu åter veta vi ju, att förutsättningen är gifven — att proportionellt valsätt skulle komma att införas vid val till Riksdagens båda kamrar, den enkla konsekvensen bjöde, att dylikt valsätt tillämpades äfven vid utskottsvalen.

Jag får således icke blott för egen del, utan äfven för deras vidkommande, å hvilkas vägnar jag haft uppdrag att tala, tillkännagifva vår anslutning till det föreliggande förslaget. Hvad jag kunde ha att personligen såsom önskemål lägga härtill, framgår af mitt anförande i denna kammare sistlidne 27 maj, hvarför jag, herr talman, inskränker mig till att yrka bifall.

*Ang. pro-
portionella
val till
Riksdagens
utskott.*
(Forts.)

Herr Branting: I det anförande, hvarmed herr justitieministern nyss gaf detta hvilande förslag sitt stöd, utvecklade han med mycken styrka, att det förslag, för hvilket herr Kobb gjort sig till målsman, skulle vara omöjligt därför, att det strider emot grundsatsen om likställigheten kamrarne emellan. Det har dock erinrats därom, att denna likställighet redan blifvit på en viktig punkt bruten, och dylikt kan väl knappast hindras, emedan det helt enkelt ligger i den logiska politiska utvecklingens natur, att denna likställighet i framtiden kommer att blifva på allt flera punkter genombruten. Det förundrar mig så mycket mera, att man på sina håll inom det liberala partiet här understöder denna likställighetstanke, när man just ifrån det hållet — och det med full rätt — så starkt understrukit, att tyngdpunkten bör ligga i Andra Kammaren.

Ingen, som tänker sig närmare in i denna fråga, har heller kunnat jäfva det sakförhållandet, att i och med det, att man får utskottsvalen proportionella och lagda efter likställighetsprincipen, ger man i realiteten åt Första Kammaren en större betydelse och en större styrka åt de där företrädde partierna i afseende å utskottens sammansättning. Men om nu så är förhållandet, synes det mig verkligen, att Andra Kammaren måste ställa sig ytterst betänksam inför ett försök att fastbinda likställigheten på en så viktig punkt som den, det här gäller. När nu ännu Andra Kammaren har i sin hand att pröfva denna sak och öfverväga skälen för och emot, när vi här haft en lång diskussion, som visat, om icke annat, åtminstone det, att det finnes tungt vägande skäl, som tala för, att vi dock böra betänka oss, innan vi här i en hastig vändning taga detta hvilande förslag, ja, då synes mig, att kammaren verkligen gör klokt, om den här icke förhastar sig och binder sig. Jag begagnar med flit uttrycket »icke förhastar sig», ty det har här under diskussionen erinrats om — och jag ber att ytterligare få understryka det — hvilken ytterst flyktig behandling denna fråga förra gången fick och huru litet man då gjorde sig reda för konsekvensen och innebörden af det beslut, som då fattades.

Herr vice talmannen ville här, trots det att han äfven gaf

Ang. pro-
portionella
val till
Riksdagens
utskott.
(Forts.)

sitt erkännande, om också väl platoniskt, föreföll det mig, åt herr Kobbs vackra framtidstanke, göra gällande såsom ett hufvudskäl, hvarför man ändå borde taga det föreliggande förslaget, att därigenom skulle så att säga beredas en smula luft åt minoriteten i Första Kammaren.

Men jag skulle vilja rikta till honom den frågan, om det, sedan vi nu genom förmiddagens beslut i båda kamrarna fastslagit den grundsatsen, att proportionella val skola gälla till Riksdagens kamrar, när vi sålunda ha i den mest omtvistade punkten tagit proportionalismen och därför åtminstone till en tid måste föra vår utveckling vidare efter den linjen, finnes någon som helst rimlighet, att man från det parti, som i Första Kamraren har haft sin styrka och där drifvit fram den proportionalistiska idéen, skall länge gentemot sina egna vänner, sina meningsmotståndare i somligt, men sannerligen icke i mycket väsentliga ting, kunna vidhålla en orättvis bojkottning, hvarigenom denna majoritet själf skulle trampa proportionalismens idé under fötterna?

Jag tror sålunda, att det i verkligheten kommer att gestalta sig så, att Första Kamraren mer eller mindre öppet, i den ena eller andra formen också gifver minoriteten det utrymme, som den kan ha anspråk på att få och som äfven minoriteterna här i Andra Kamraren under nu rådande förhållanden ganska mycket ha erhållit. Det är under dessa omständigheter, synes det mig, ingalunda riktigt, att man bara för en fruktan, att proportionalismens idé skulle hänsynslöst trampas under fötterna under kommande åren af Första Kamrarens majoritet, nu skulle besluta sig för att fastslå likställighet mellan kamrarna i afseende på utskottsledamöternas antal, en likställighet, som *icke* — trots herr justitieministerns försäkran, hvilken han icke styrkte genom något bevis — ligger i sakens natur, utan tvärtom kan vara synnerligen diskutabel. Vi stå starkast och vi stå säkrast, om vi här i Andra Kamraren icke i en hastig vändning fastläsa utvecklingen på denna punkt, utan gå rakt på afslag eller på det uppskof, som skall möjliggöra en ytterligare diskussion af denna sak. Ty det tror jag, att vi lärt på denna korta stund, att äfven om vi genom ett uppskof icke skulle vinna mera än en veckas tid, kan denna vara väl använd, om man vill klargöra för sig dessa icke utredda saker.

Under sådana förhållanden ber jag att nu få vidhålla yrkandet om uppskof, trots upplysningen om att det näppeligen leder till annat, än att vi efter en vecka åter ha frågan på vårt bord.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Albert Petersson: Endast en anmärkning, föranledd af ett par föregående talares, särskildt den siste talarens anförande. Han sade, att genom ett bifall till detta förslag skulle kamrarnes likställighet

i afseende på utskottsvalen fastslås. Det förstår jag icke. Det står i grundlagen för närvarande, att Första Kammaren skall utse så och så många och Andra Kammaren så och så många. Detta är ju nu fastslaget. Om herrarne vilja ändra detta, så går det lika bra, vare sig de utskottsledamöter, som en kammare har rätt att välja, utses på det eller det sättet.

Ang. proportionella val till Riksdagens utskott.
(Forts.)

Kärnpunkten i det föreliggande förslaget är den: skall en minoritet inom kammaren vara berättigad att vid utskottsval sätta in de personer, den vill, eller skall den nöja sig med dem, som majoriteten behagar välja åt dem? Vill denna kammare, sedan vi nu i det stora fått den proportionella metoden fastslagen, att minoriteterna inom Riksdagen skola ha rätt att göra sin röst hörd? Eller vill kammaren fastslå den principen, att minoriteterna skola på nåd och onåd utlämnas åt majoritetens godfinnande? Detta är frågan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, yttrade herr talmannen, att under öfverläggningen framställdes yrkanden 1) på antagande af det i förevarande punkt upptagna förslaget 2) på förkastande af detsamma och 3) på uppskof till lagtima riksdagen år 1911 med slutligt afgörande af berörda förslag samt Första Kammarens inbjudande att biträda uppskofsbeslutet; och fann kammaren på därom framställd proposition yrkandena vara rätt uppfattade. Herr talmannen gaf nu till en början propositioner först på bifall till uppskofsyrkandet och vidare på afslag därå; och fann herr talmannen sistnämnda proposition vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren afslår det under öfverläggningen framställda yrkandet om uppskof till lagtima riksdagen år 1911 med beslutet öfver det från Riksdagen år 1908 hvilande förslaget till ändrad lydelse af 53 § regeringsformen samt 37, 38, 45, 50, 75 och 78 §§ riksdagsförordningen samt att kammaren måtte inbjuda Första Kammaren att biträda uppskofsbeslutet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit berörda, under öfverläggningen framställda yrkande.

Ang. pro-
portionella
val till
Riksdagens
utskott.
(Forts.)

Voteringen utföll med 121 ja mot 101 nej, hvadan kammaren alltså afslagit uppskofsyrkandet.

Härefter framställde herr talmannen propositioner dels på antagandet af det i förevarande punkt upptagna förslaget och dels på förkastande af detsamma. Herr talmannen fann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering äfven nu begärdes, blef uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren antager det från Riksdagen år 1908 hvilande förslaget angående ändrad lydelse af 53 § regeringsformen samt 37, 38, 45, 50, 75 och 78 §§ riksdagsordningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren förkastat berörda förslag.

Omröstningen utvisade 131 ja och 90 nej; och hade alltså förslaget af kammaren antagits.

Ang. riksdags-
arbetets ord-
nande.

Slutligen föredrogs det under *punkten 8)* upptagna förslaget angående ändrad lydelse af §§ 53, 69 och 87 regeringsformen samt §§ 37, 38, 39, 41 till och med 45 och 55 riksdagsordningen.

Därvid yttrade:

Herr Christierson: Herr talman, mina herrar! Det förslag, som här föreligger till kammarens afgörande, var ett af de ärenden, som vid förra riksdagen erhöll en synnerligen knapp behandling. Ärendet förelåg till afgörande den 30 maj, när kammarens ledamöter så att säga stodo på gången för att taga farväl af hvarandra, och de talare, som försökte göra sig hörda, som försökte erinra om, att förslaget ej var en reform, blefvo af kammaren nära nog nedtystade. Vi veta, att en af dessa, hvilken nu ej mera är medlem af kammaren — han var dock en synnerligen energisk och envis ledamot, och han lät ju icke afskräcka sig i första taget — måste tystna inför kammarens begäran att så fort som möjligt komma härifrån. Det var beklagligt, att förslaget icke då underkastades en närmare granskning. Ty de ganska afsevärda ändringar, som här äro föreslagna, äro

dock af den natur, att kammaren icke utan vidare bör godkänna desamma. *Ang. riksdagsarbetets ordnande.*

Anledningen till, att förslaget kommit fram, är ju, att riksdagsarbetet är från år sträckts ut allt längre och längre, så att Riksdagen ej kan avslutas i ordentlig tid. Men detta förslag kommer knappt att råda bot på detta onda, därför att det, som är största anledningen till, att Riksdagens arbete drar ut på tiden, är, att de kungliga propositionerna framkomma i allt större antal under den senare delen af riksdagen; och äfven om man kan beklaga detta, är det väl knappt tänkbart, att någonsin en ändring däri kan inträda. Men den kommitté, som tillsattes af Kungl. Maj:t för att taga detta ärende under ompröfning, det vill säga utarbета lag till en omläggning af Riksdagens arbete, gick — jag vill nära på säga — som katten kring het gröt, den ville nämligen icke taga upp hufvudfrågan, om den nuvarande riksdagsperioden är tillräckligt lång, utan försökte finna någon annan utväg, och då slog man in på den betänkliga vägen att förrycka den nuvarande enhetliga budgetsberedningen, att fördela så att säga statsregleringen, att taga en del arbete från statsutskottet och lägga det till andra utskott o. s. v. Bankoutskottet skall ju efter detta förslag erhålla pensions- och indragningsstaterna, medan återigen det föreslagna nya jordbruksutskottet skulle erhålla jordbruksärendena, de ärenden som falla under nionde hufvudtiteln.

De af kammarens ledamöter, som under en följd af år suttit i statsutskottet, känna ju väl till — och det är af dem jag fått den upplysningen — hur intimt t. ex. pensionsfrågorna sammanhånga med aflöningsfrågorna, hurusom det många gånger skall bli svårt för statsutskottet att behandla aflöningsfrågor, när pensionsfrågorna falla under ett annat utskotts domvärjo. Vidare är det ju betänkligt, det vill säga man bör åtminstone icke förrän det är alldeles nödvändigt bryta med den nuvarande principen, att det dock är statsutskottet, som har att uppställa statsregleringen, som har att granska Kungl. Maj:ts förslag till stat. Skulle detta förslag antagas, så hafva vi ju brutit med denna princip och det utan att saken varit föremål för någon grundlig utredning. Den kungl. kommitté, af hvars arbete detta förslag är ett resultat, företer en afvikelse från andra kungliga svenska kommittéer, som bruka utmärka sig för sin långa lifslängd. Denna kommitté var ej mer än några månader gammal, då den var färdig med sitt betänkande. Visserligen tillkallades sedan sakkunnige, som skulle granska kommitténs arbete, men, om jag icke misstär mig, voro dessa sakkunnige samlade i endast två dagar. Jag kan för min del icke fatta, hur det är möjligt att på två dagar granska en så viktig fråga som denna.

Vidare innebär ju detta förslag, något, som jag finner synnerligen betänkligt, en afsevärd inskränkning i den medlem af

(Forts.)

Ang. riksdags-
arbetets ord-
nande.
(Forts.)

Riksdagen för närvarande tillkommande motionsrätten. Efter detta skall motion, som är föranledd af kungl. proposition, inkommen efter Riksdagens öppnande, vara framlagd inom 15 dagar efter propositionens framläggande. Jag tror, att vi litet hvar ha erfarenhet af, hur svårt det kan vara mången gång att i en viktig fråga på denna korta tid kunna framkomma med en motion. Många gånger har det ju händt, att motioner kommit till och med från utskott — det vill säga icke formellt men realiter har det ju kommit motioner från utskott, därför att man önskat en eller annan förändring, och detta har då ej kunnat ske annat än genom en senare framkommen motion. Vidare blir ju den nuvarande obegränsade motionsrätten till tillfälliga utskott begränsad i så måtto, att dylika motioner skola vara inlämnade inom 20 dagar efter Riksdagens öppnande. Jag tror icke, att jag öfverdrifver, då jag säger, att man hittills icke haft någon olägenhet i Riksdagen af den obegränsade motionsrätten. Man har ej kunnat leda i bevis, att riksdagsarbetet på något sätt försinkats genom medlemmarnas rättighet att motionera hur lång tid efter en propositions framläggande som helst, när det icke varit andra propositioner än den angående statsregleringen, och lika litet kan man påvisa, att riksdagsarbetet fördröjts genom den obegränsade motionstiden i fråga om motioner till tillfälliga utskott.

När man således utan sakliga skäl föreslår, att denna obegränsade motionstid skall inskränkas, så att den i ena fallet endast omfattar 15 dagar och i andra fallet allenast 20, tror jag, att man har anledning att med stor betänksamhet se på förslaget och redan ur denna synpunkt yrka afslag på detsamma. Vidare vill jag, innan jag slutar, påpeka, att det föreslagna jordbruksutskottet, som med språkets makt öfver tanken naturligtvis i främsta rummet kommer att bli ett landbrukarnes utskott, dock har så pass viktiga lagfrågor att behandla som de, hvilka röra hushållningen med allmänna och enskilda skogar, jakt och fiske, vattenrättsförhållanden, skatteköp, afyttringar, skiften och jordstyckningar samt därmed sammanhängande ämnen. Härvid vill jag särskildt påpeka vattenrättsfrågan. Enligt detta förslag skall den ju flyttas från lagutskottet till jordbruksutskottet. Detta är säkerligen ej till gagn för denna fråga, ty hur intimt den än vid första påseende kan synas sammanhänga med jordbruksförhållanden, kan väl ingen dock förneka, att vattenrättsfrågan, det vill säga lagstiftningen på detta område, är ett af de allra viktigaste ärenden, som de närmast kommande riksdagarna ha att behandla, ett ärende, där de två stora åskådningarna komma att bryta sig mot hvarandra, nämligen dels den, som håller mera på samhällets rätt, och dels den, som åt den enskilda äganderätten ger försteget och det största svängrummet.

Jag kan för min del, med hänsyn till den genomgripande

betydelse, detta förslag har utan att lämna afsevärd fördel, icke annat än yrka afslag på det, och säkert är, att hade frågan vid förra riksdagen kunnat behandlas ordentligt, hvilket tiden då ej medgaf, skulle säkerligen frågan varit utredd på sådant sätt, att det här idag varit mycket lätt att få afslag på det hvilande förslaget. För min del har jag ej stora förhoppningar om, att mitt afslagsyrkande skall vinna kammarens bifall, men jag har velat påminna om dessa förhållanden så att, om man en gång, jag tror i en icke alltför aflägsen framtid, finner, att den här reformen, därest den blir beslutad, icke hade stor nytta med sig, det då ej må kunna sägas, att kammaren opåsedt antog detta förslag äfven andra gången. Ändringar af grundlagarne äro ju svåra saker. Våra grundlagsstiftare ha ju uppställt den garantien, att ändring skall antagas af två Riksdagar med val emellan, och då kan det naturligtvis ej heller vara lämpligt, att en sådan fråga, en grundlagsändring, går igenom bägge gångerna utan någon egentlig diskussion.

Ang. riksdags-
arbetets ord-
nande.
(Forts.)

Herr talman, jag ber att få yrka afslag på förslaget.

I detta anförande instämde herrar *Lindhagen, Rydén, Nilsson* i Malmö, *Berg* i Munkfors, *Strömberg, Lindblad, Larsson* i Västerås och *Branting*.

Herr af *Callerholm*: Ja, herr talman, då man, såsom den föregående talaren, utgår från den åsikten, att allt är bra som det är, och att riksdagsarbetet är så väl ordnad nu, att det icke behöfves något omordnande af detsamma, ja, då är det alldeles gifvet, att man har all anledning att yrka afslag på det föreliggande förslaget. Då därtill kommer, att den senaste talaren nu blifvit suppleant i statsutskottet, så förstår jag ganska väl hans motvilja mot förslaget.

För oss, som kämpat för att få dessa lättnader i riksdagsarbetet, har det varit en egendomlig sak att se det motstånd, som mött just från statsutskottets sida. Statsutskottet har erkänt, att det är öfvertyngdt med arbete; men på samma gång, så fort man sagt, att det skulle lämna något ifrån sig — nej, för all del icke; bryt icke budgetens enhet, ordna gärna om på andra håll, men rör icke vid oss!

Men det är gifvet, att skola vi kunna vinna någon lättnad i riksdagsarbetet, så kan det icke ske på annat sätt än på bekostnad af hvad man kallar budgetens enhet inom statsutskottet, en enhet som i själfva verket icke finnes. Då jag emellertid utgår från den åsikten, att man *måste* bereda lättnader i riksdagsarbetet, så finnes det icke någon möjlighet att göra detta annat än på det sätt som man föreslagit, nämligen att taga arbete från det mest arbetstyngda utskottet och lägga detta arbete dels på andra utskott och dels på ett nytt utskott, äfvensom att inskränka

*Ang. riksdags-
arbetets ord-
nande.* motionstiden. Jag kan därför för min del icke annat än yrka bifall till det föreliggande förslaget.

(Forts.)

Herr Lindhagen: Med anledning af den siste talarens anförande ber jag att först få framhålla, att herr Christierson icke sagt, att allt är bra som det är. Men han har fäst uppmärksamheten därpå, att då man går att stifta grundlag, bör det ske på det sättet, att det man vill ha genomfördt blir ordentligt pröfvadt. En sådan pröfning kan emellertid icke nu sägas hafva ägt rum. Man kan tvärtom säga, att det var en ren skandal, det sätt, hvarpå denna fråga förra riksdagen blef behandlad, då alla utom de, som icke skulle resa med tåget, voro eniga om att tysta ner dem, som vågade yttra sig i frågan.

Vidare har herr Christierson sagt, att, när man skall stifta en ny grundlag, den icke skall göras sämre än den gamla. Herr Hammarlund hade nedlagt mycket arbete på denna sak, framlagt en mängd synpunkter, som vi ansågo förtjänta af beaktande; men dessa synpunkter kommo icke ens under ompröfning på grund af de formliga tjut, som upphäfdes af dessa resenärer, som stodo med klockan i hand och skulle till sina tåg, en behandling af en riksdagsfråga, som jag aldrig varit med om under någon riksdag.

Herr Christierson har framställt sakliga anmärkningar, hvilka, man må säga hvad man vill, äro förtjänta af en grundlig undersökning. Det här föreliggande förslaget är rent byråkratiskt, det vill utan allra ringaste skäl inskränka rätten att under riksdagen väcka motioner, som skola gå till tillfälligt utskott, samt motioner i anledning af kungl. propositioner. Den hittillsvarande ordningen har aldrig föranledt någon olägenhet, men går nu detta förslag igenom, då finnes det icke någon möjlighet att komma fram med dylika motioner, ifall man icke genast vid riksdagens början kan vara färdig därmed; men med det stora arbete, som åligger ledamöterna, är sådant icke alltid möjligt att utföra. Jag förstår därför icke, hur ett sådant förslag kunnat vinna beaktande.

Nu säger man: utskotten ha enligt det nya förslaget fått motionsrätt. Men veta herrarna, huru det förhåller sig därmed? Jo, så, att visserligen utskottsmajoriteten, i fall den tycker att ett förslag i en kungl. proposition eller i en motion behöfver utvidgas eller kompletteras, har rätt att föreslå detta. Men utskottsmajoriteten, hvilken, såsom vi nyss finga veta, alltid kommer att bestå af vänstern, den har icke någon initiativrätt inom utskottet.

Nu är det visserligen så, att det skulle finnas ett vänsterblock här i kammaren, som skulle tillgodose vänsterns berättigade kraf; men detta vänsterblock har hittills lyst med sin frånvaro, och jag befarar, att det icke heller nu iakttager vänsterns och flertalets rätt.

Jag får emellertid, herr talman, på det lifligaste instämma i yrkandet om afslag å det föreliggande förslaget.

*Ang. riksdags-
arbetets ord-
nande.*

(Forts.)

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! På de senare åren har, såsom vi alla veta, Riksdagens arbete tilltagit mer och mer, och det har varit så betungande, att det varit svårt att nöjaktigt sköta detsamma. Den siste ärade talaren sade, att det sätt, hvarpå detta ärende behandlats, varit rent skandalöst, därför att den tid, som i fjol kunde disponeras för detsamma, var så kort. Ja, detta är ett ytterligare exempel, som visar, huru verkligt svårt det är att lägga riksdagsarbetet på ett lämpligt sätt. Det har nämligen varit så, att ett par af Riksdagens utskott varit alldeles öfverlastade med arbete, och ärendena hafva icke kunnat komma fram så fort som önskligt varit, samtidigt med att det funnits andra utskott med alldeles för litet arbete. Arbetsfördelningen har sålunda alls icke varit sådan, som i och för ett planmässigt riksdagsarbete är önskligt.

Dessa tankar hafva uttalats mångfaldiga gånger här i Riksdagen, och man har bara önskat att få ett förslag till omläggning af arbetet. Regeringen hade också sina tankar härpå, men ansåg sig icke böra taga något initiativ på det sättet, att den skulle tillsätta en kommitté för denna fråga. Den ansåg nämligen, att detta var en sak, som det mera tillkom Riksdagen att göra; men den gick en medelväg. För att bereda tillfälle till att utarbete ett förslag, tillkallade regeringen samtliga ordförande och vice ordförande i de ständiga utskotten för att uppgöra ett förslag i den här frågan. Regeringen ansåg väl, att hos dem möjligen skulle finnas någon sorts sakkunskap, och att de skulle kunna angifva de ömtåliga punkterna i riksdagsarbetet. Sedermera tillkallade dessa kommitterade särskilda sakkunniga från olika grupper inom kamrarna för att med dem rådgöra.

Nu är det sanning, att detta arbete gick mycket fortare än vanligt. Kommittén var, såsom den förste talaren nämnde, färdig med sitt arbete på ett par månader; och de sakkunnige voro bara tillsammans ett par dagar i och för granskning. Men jag har aldrig hört, att man klandrat ett arbete, därför att det gått fort; endast om det gått dåligt, brukar ett arbete blifva föremål för klander. Hvad nu detta arbete särskildt angår, så har jag icke hört annat än att det utförts på ett sorgfälligt sätt. De föreslagna ändringarna gingo ut på, att man skulle skapa ett nytt utskott, därför att det fanns åtskilliga med hvarandra mycket nära sammanhängande frågor, som behandlades af olika utskott, frågor, som man ansåg lämpligt att nu sammanföra till detta jordbruksutskott, i akt och mening att få dem behandlade mera enhetligt. Vidare fördelades arbetsbördan ganska väsentligt mellan de andra utskotten, så att jag tror, att man kan säga, att den är bra nog jämnt fördelad. Idealiskt kan man natur-

Ang. riksdags-
arbetets ord-
nande.
(Forts.)

ligtvis icke säga att göromålen äro fördelade; men jag tror, att utskotten skola kunna fullgöra sina funktioner och fortare än hvad hittills skett komma fram med ärendena till kamrarna, hvarigenom diskussionen inom kamrarna bör kunna blifva mera saklig.

En annan sak, som också föreslagits, var att begränsa motionstiden. Här säga nu de föregående talarne, att man aldrig sett några olägenheter af att motionstiden ej varit begränsad. Det har man visst sett. Här ha kommit motioner ända ut i Riksdagens sista timme, motioner, som man med skäl kunnat vänta skulle kommit tidigare och som därför icke blifvit behandlade. Då de kommit från de tillfälliga utskotten, ha de emellanåt kunnat behandlas här i Andra Kammaren, men då vi skickat dem till Första Kammaren, har man där — och det med rätta, ty det har varit de allra sista dagarne under riksdagen — svarat: Vi hinna icke behandla dem. Sådant har hänt många gånger. Nu har man emellertid tänkt sig en begränsning af motionstiden, men den är icke så snäf, att icke de, som ha något på sinnet och vilja motionera därom, mycket väl hinna framställa sina förslag. Är det sedan så, att under riksdagen inträffar någon särskild händelse, som kan påkalla en motion, så är i sådana fall motionstiden obegränsad. Det är blott dessa tankar, som framställas i de motioner, som gå till tillfälliga utskott, som man velat ha uttryckta tidigare, så att motionerna skulle kunna behandlas tidigare.

Jag kan naturligtvis icke yttra mig om, hur mycket herrarne vid förra riksdagen satte sig in i denna fråga. Att emellertid de, som behandlade den från början, sökte på allt vis sätta sig in i densamma, är säkert. Den behandlades i konstitutionsutskottet, och jag antar, att konstitutionsutskottet ägnat uppmärksamhet åt frågan. Sedan var den före i kammaren och debatterades. Jag kommer icke i håg detaljerna, men resultatet var, såvidt jag minnes, att kammaren med stor majoritet antog förslaget. Att nu gå in i närmare detaljgranskning, vill jag icke inlåta mig på, men jag tror, att de anmärkningar, som blifvit gjorda, äro mycket öfverdrifna.

Jag yrkar bifall till förslaget.

Herr Christiernson: Gentemot den föregående talaren skall jag be att få påpeka, att visserligen utskottens ordförande voro med, då denna fråga först behandlades i kommittén, men att statsutskottet dock befann sig i det olyckliga läget, att dess ordförande afled och dess vice ordförande icke deltog i behandlingen af detta ärende. Häri är väl att söka anledningen till att de andra utskottens ordförande ha fördelat ungefär som de tyckt den för myckna arbetsbördor, som ålåg statsutskottet. Men jag undrar, om det är ett lämpligt sätt att förminska utskottens

arbetsbörda, att man tar litet här, där man tycker, att det är för mycket, och lägger där man tycker, att det är för litet. Det skall väl ändå vara något samband mellan de ärenden, som behandlas inom de olika utskotten.

*Ang. riksdags-
arbetets ord-
nande.
(Forts.)*

För min del finner jag det högst betänkligt, såsom jag förut framhöll att t. ex. så viktiga lagförslag som vattenrättsfrågor skola behandlas af ett utskott, som hufvudsakligast kommer att få med jordbruksfrågor att göra.

Vidare sade herr Zetterstrand, att det uppstått olägenheter af den obegränsade motionsrätten. Jag vill då fråga den ärade talaren, om han tror, att det finnes något utskott i Riksdagen, som afstannat sitt arbete, därför att man väntat eller fått en motion i sista minuten i en olämplig tid. Nej, det tror jag mig kunna försäkra, fastän jag icke på långt när har så stor erfarenhet af riksdagsarbetet som herr Zetterstrand, att det bryr sig nog icke något utskott i Riksdagen om. Det blir allt motionärerna, som få ha detta obehag, och i det afseendet har man naturligtvis ingenting att säga.

Herr Zetterstrand framdrog vidare behandlingen af detta förslag såsom ett bevis för att förhållandena ej äro de bästa. Detta förslag skulle nämligen icke kunnat behandlas i kammaren förrän den 30 maj 1908. Jag skall dock be att få påpeka, att förslaget, om jag ej misstager mig, framkommit en af de sista dagarna i januari eller åtminstone så tidigt som någon af de första dagarna i februari, medan åter konstitutionsutskottet icke inkommit med sitt utlåtande förrän de sista dagarna i maj. Jag tror verkligen, att hur man än fördelar konstitutionsutskottets arbetsbörda, så blir dock förhållandet detsamma, och jag skall be att få påpeka, att konstitutionsutskottet kommer att få mera att göra efter det här förslaget. Då kan man fråga sig: »När skall konstitutionsutskottet sedan komma in med ärendena? Skall det bli, när vi rest hem?» Åtminstone det utskottet tror jag i det fallet icke kommer att vara att gratulera.

Frågan om de så kallade särskilda händelserna, som skulle gifva motionärerna rätt att afge sina motioner, blir ju alltid en omtvistad fråga. Det blir majoriteten i kammaren, som afgör, huruvida någon händelse öfver hufvud taget inträffat, som berättigar till motions framläggande, och jag tror icke, att i dessa tider, när det talas om, att man genom grundlagar och stadgan skall befästa minoritetens rätt, det vill säga skydda minoritetens kraf mot majoriteten, att det då är lämpligt att borttaga den rätt, som Riksdagens medlemmar haft sedan det nuvarande riksdagsskicket infördes. Jag har aldrig — det ber jag att få säga — på något sätt sagt, att det är bra som det är. I min motion i denna fråga vågade jag ej ingå på det centrala, utan det var blott ett par saker jag tog fasta på, men jag påpekade

Ang. riksdags-
arbetets ord-
nande.
(Forts.)

dock i motiveringen något om att saken borde behandlas grundligare.

Det är Kungl. Maj:ts rätt att när som helst framlägga propositioner, som skola upptagas till behandling, och hade man ansett, att Kungl. Maj:t skulle ha denna rätt, (och det anser jag också) så hade man kommit vidare med frågan och fått fatt på en ny fråga och det är: »Är den nuvarande riksdagstiden tillräcklig?» Jag kan icke under några förhållanden erkänna, att jag sagt, att det är bra som det är. Då tror jag förr, att den föregående talaren haft den principen.

Jag ber att få vidhålla mitt afslagsyrkande.

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gaf propositioner dels på antagande af det i förevarande punkt upptagna förslaget och dels på förkastande af berörda förslag; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren antager det från Riksdagen år 1908 hvilande förslaget angående ändrad lydelse af 53, 69 och 87 §§ regeringsformen samt 37, 38, 39, 41—45 och 55 §§ riksdagsordningen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren förkastat berörda förslag.

Omröstningen visade 149 ja och 67 nej, hvadan kammaren alltså antagit förslaget.

§ 3.

Härefter föredrogos och lades till handlingarna konstitutionsutskottets utlåtanden:

n:o 2, i anledning af väckt motion om afslag å det hvilande grundlagsändringsförslaget om den politiska rösträtten; och

n:o 3, i anledning af väckt motion om afslag å det hvilande grundlagsändringsförslaget om proportionella val till Riksdagens utskott m. m.

§ 4.

Ordet lämnades härefter på begäran till:

Friherre Palmstierna, som anförde: Herr talman, mina herrar! Riksdagens Andra Kammare beslöt 1907 på hemställen af sammansatta bevillnings- och lagutskottet i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i hvilken mån oförtjänt jordvärdestegring borde göras till föremål för särskild beskattning samt att de förslag därtill, som utredning kunde föranleda, måtte framläggas för Riksdagen. Uti årets remissdebatt uttalade statsrådet och chefen för finansdepartementet, att Kungl. Maj:t ämnade vidtaga åtgärder för införandet af en *kommunal* jordvärdestegringsskatt. Och sedan har Kungl. Maj:t också tillsatt en kommitté för att »uppgöra förslag till allmänna grunder för en kommunal jordvärdestegringsskatt».

Det beslut Kungl. Maj:t sålunda fattat på initiativ endast från Riksdagens Andra Kammare, har gifvetvis väckt tillfredsställelse inom denna kammare.

Samtidigt med behandlingen af de motioner, som åsyftade en *kommunal* jordvärdestegringsskatt, förelåg emellertid ett yrkande af herr J. G. Pettersson i Södertälje (motion n:o 267) »att Riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida icke vid anläggning af statsjärnvägar till tryggnad af desammas ekonomi skatt må kunna upptagas af den jordvärdestegring, som varder en följd af järnvägsanläggningen.» Med stöd af verkställda utredningar visade motionären, huru utomordentligt hastigt jordvärdet stiger särskildt vid stationsområden utmed nybyggda järnvägar, och han omnämnde den danska regeringens lagförslag om beskattning af denna oförtjänta värdestegring längs planerade statsbanor.

Sammansatta bevillnings- och lagutskottet ansåg, att »den utredning af spörsmålet om skatt å s. k. oförtjänt jordvärdestegring, som sålunda var ifrågasatt, enligt dess förmenande icke kunde undgå att omfatta jämväl den speciella sida af frågan, som framhålles i motionen».

I den utredning, som enligt nådigt bemyndigande den 8 oktober 1907 uppdragits åt professor Gustaf Cassel, redogöres också för den danska regeringens ofvannämnda lagförslag, som i mars 1908 antagits af folketinget med en mindre jämkning. Professor Cassel skriver:

»Vid fastställandet af dessa betterment-bidrag skulle man utgå från det värde, hvartill vederbörande fastighet värderats vid den första taxeringen enligt 1903 års lag. Därmed skulle man vara säker på att få med äfven den värdestegring, som uppstått redan på grund af planläggningen och besluten om de blifvande järnvägarna. Efter järnvägsanläggningens fullbordan

Interpellation.

Interpellation.
(Forts.)

skulle en ny, särskild värdering göras af en för hvarje särskild bana nedsatt kommission. Denna kommission skulle undersöka, hur stor del af den sålunda fastställda värdestegringen kunde anses härröra af järnvägsanläggningen. Den värdestegring, som sålunda funnes ha orsakats af järnvägsanläggningen, skulle läggas till grund för beräkningen af jordägarens bidrag.

· Af denna värdestegring skulle ett belopp motsvarande 1 % af utgångsvärdet vara fritt från bidragsskyldighet, dock endast intill en summa af 10,000 kronor. Af återstoden skall hälften erläggas som bidrag till järnvägsanläggningen. I motiveringen anmärkes härtill: »då hela värdestegringen härrör af en statens föranstaltning, kunde det i och för sig vara fråga om att beslaglägga hela värdestegringen till fördel för anläggningen, men med hänsyn därtill, att en ny princip här kommer till användning, har man icke ansett det riktigt att föreslå att mer än hälften af värdestegringen kräfvos som bidrag.»

Bidraget behöfver icke erläggas kontant, utan kan få karaktären af en skuld, som hvilar på egendomen med samma företrädesrätt framför privata fordringar som statsskatterna ha. Den årliga afgiften utgör då 4 1/2 % af bidragets ursprungliga belopp, och beräknas häraf 3 1/2 % af den återstående fordran utgöra ränta, resten amortering. För att bidragsskyldigheten icke skall kännas tryckande, tillåtes äfven uppskof med dess fullgörande, till dess egendomen eller någon del däraf försäljes. Dock skall i sådant fall, då denna tidpunkt inträder, betalas 4 1/2 % ränta och ränta på ränta på det ursprungliga bidragsbeloppet.

Äfven af den värdestegring, som järnvägen i framtiden medför för den fasta egendomen, skall enligt förslaget ett bidrag till järnvägsanläggningen utkrävas. Hvert tionde år, senaste gången 40 år efter den första taxeringen till bidrag, skall ny taxering göras. Af den ytterligare värdestegring, som då kan visa sig ha inträdt, skall jämväl utgöras ett bidrag efter samma grunder som första gången. Visar sig, att den tidigare värdestegringen icke fortsatt, utan tvärtom gått tillbaka, så skall enligt förslaget bidraget »nedskrifvas» med hälften af denna senaste värdeminskning. Hur detta skall tillgå, då det förut bestämda bidraget redan blifvit till sitt kapitalbelopp helt eller delvis erlagdt, därom nämner förslaget intet.»

När lagförslaget kom till landstinget, underkastades dess bestämmelser om värdestegringsskatt en ingående kritik, som på intet sätt riktade sig mot själfva principen om skattens upptagande — tvärtom uttalade man sitt lifliga gillande af densamma — men i stället mot sättet för dess tillämpande. Följden blef, att regeringen tillsatte en kommission, hvars förslag ej framlagts ännu.

I Preussen har samma uppfattning om jordägares bidragsskyldighet, som legat till grund för danska regeringens förslag,

gjort sig gällande vid planläggandet af de stora kanalarbetena. På grund af de jordvärdestegringar, som visat sig uppkomma längs kanalbankarna, redan innan något byggnadsarbete påbörjats, begärde preussiska regeringen 1907 ett anslag på 16 miljoner mark till att för statens räkning uppköpa jord omkring den nya Rhen-Weser-kanalen. Ändamålet härmed skulle vara att »förhindra, att privat spekulation skulle försena eller rent af omöjliggöra uppnående af de mål, som statens stora uppoffringar för kanalen afse. Samtidigt uppnås den fördelen, att det allmänna deltar i den jordvärdestegring, som regelbundet inträder vid dylika stora offentliga företag.»

Uti sitt anförande till statsrådsprotokollet den 29 januari, då finansministern bemyndigades »tillkalla högst nio sakkunniga personer att uppgöra förslag till allmänna grunder för en kommunal jordvärdestegringsskatt», omnämner statsrådet endast helt flyktigt det slag af värdestegringsafgift, som herr Petterssons motion åsyftade.

Det heter: »Af de i öfversiktens (professor Cassels) andra och tredje afdelningar omförmälda skattereformer, nämligen »betterment-bidrag» och allmän värdestegringsskatt å jord, är den förra skatten till sin natur tillfällig och beroende på vissa särskilda föranstaltningar från det allmännas sida.» Mer säges icke, och statsrådet lämnar intet meddelande, om han ämnar senare upptaga äfven denna fråga eller helt och hållet vill skjuta densamma å sido.

För Riksdagen är det emellertid af mycket stort intresse att få veta, om regeringen har för afsikt att företaga några åtgärder i motionens syfte. Under högkonjunkturen ha flera stora järnvägsföretag blifvit beslutade af Riksdagen. Särskildt ett af dem — Järna—Norrköpingsjärnvägen — kommer att skapa en förbindelseled genom en rik bygd, där industri med sannolikhet kommer att slå sig ned vid de blifvande stationssamhällena och bidra till en hastig jordvärdestegring. Att anskaffa medel till dessa anläggningar torde vara betydligt svårare och förräntningen af det upplånta kapitalet mycket besvärligare under nu rådande lågkonjunktur och brist i statsbudgeten än förut. Hvarje försök att utan oskäligt betungande af enskilda bereda statsverket nya inkomster måste under sådana förhållanden få anses vara välbetänkt.

Med anledning af hvad jag sålunda anført får jag vördsamt anhålla att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande fråga:

Ämnar herr statsrådet vidtaga några åtgärder för att åstadkomma lagbestämmelser, hvarigenom staten vid anläggning af statsjärnvägar till tryggande af deras ekonomi berättigas att upptaga skatt af den jordvärdestegring, som blir en följd af järnvägsanläggningen?

Interpellation.
(Forts.)

Friherre Palmstiernas ifrågavarande anhållan blef af kam-maren bifallen.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

Statsutskottets utlåtanden:

n:o 2, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *första* hufvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hof- och slotts-staterna;

n:o 3, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *andra* hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

n:o 4, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *tredje* hufvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *sjätte* hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet;

n:o 13, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af kronans andelar i byallmanningen Tån i Skaraborgs län;

n:o 14, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två till kronolägenheten Vallaslätten n:o 1 i Östergötlands län hörande lägenheter;

n:o 15, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två till förra kompanichefsbostället Rangtorp n:o 1 i Skaraborgs län hörande lägenheter;

n:o 16, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två lägenheter från förra skogvaktarbostället $\frac{5}{8}$ mantal Led n:o 2 Arvid Ersgård i Skaraborgs län;

n:o 17, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två torp samt två andra områden från förra majorsbostället Upplanda n:is 1, 4 och 5 i Jönköpings län;

n:o 18, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af tre till förra löjtnantsbostället Harby n:o 1 i Stockholms län hörande lägenheter; och

n:o 19, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa till förra kompanichefsbostället 1 mantal Hornstäfve n:o 3 Prästgården med utjorden Långlöten i Östergötlands län hörande lägenheter;

bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 1, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående tullen å vin; och

n:o 2, i anledning af justitieombudsmannens framställning om ändring af 11 och 13 §§ i förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905; samt

lagutskottets utlåtande, n:o 2, i anledning af justitieombudsmannens framställning om förklaring eller ändring af 4 kap. 10 § strafflagen.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Svensson</i> i Saläng	under 8 dagar fr. o. m. den 13 februari,
» <i>Ekman</i> i Mo gård	» 13 februari,
» <i>Olsson</i> i Blädinge	» 8 dagar fr. o. m. den 12 februari,
» <i>Åkesson</i>	» 6 » » » 12 »
» <i>Meurling</i>	» 8 » » » 13 »
» <i>Larsson</i> i Gallstad	» 6 » » » 12 »
» <i>Crafoord</i>	» 6 » » » 15 »
» <i>Hansson</i>	» 10 » » » 13 »
» <i>Svallingson</i>	» 5 » » » 13 »
» <i>Petersson</i> i Däningelanda	» 5 » » » 16 »
» <i>Thavenius</i>	» den 13 februari,
» <i>Fornander</i>	» 5 dagar fr. o. m. den 16 februari,
» <i>Wijk</i>	» den 12 februari.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 10,34 e. m.

In fidem

Per Cronvall.